

Драгољуб
М. ВУЈОВИЋ

МИЛОЈКО ПЕРИШИЋ ИЗ ЧАЧКА, ПРОЈЕКТАНТ МАНАСТИРА НОВА ГРАЧАНИЦА У СЕЈДЛАНДУ, (ИЛИНОИС, СЈЕДИЊЕНЕ АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ)

УДК: „“

АПСТРАКТ: У овом раду се по први пут објављују шири подаци о животу и раду Милојка Перишића из Чачка који је пројектовао неколико српских православних цркава и манастира, међу којима је најважнији манастир Пресвете Богородице (Нова Грачаница) у Сејдланду, на Трећем Језеру (источно од Чикага), у америчкој држави Илиноис. Овај манастир је пројектован и израђен по угледу на Грачаницу на Косову. Тако је архитекта и пројектант Милојко Перишић учинио велико дело за потребе Срба у дијаспори у Чикагу са околином и Канади. Том приликом је владика Иринеј (Ковачевић), са свеиштенством и уз велики број српских верника и уважених гостију из државе Илиноис, 11. и 12. августа 1984. године извршио освећење манастира Нова Грачаница.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Срби, Српска православна црква, манастир, Свети Сава, владика, митрополит, епархија, владичански двор, богословија, свеиштеници, звона, крстови, иконостас, архитекта, пројектант, уметност, фреско-сликарство

Милојко Перишић¹

Рођен је 28. августа 1928. године у Парменцу, од оца Рајка (по занимању столар) и мајке Милеве Јовановић. Поред Милојка родитељи су имали Наду, Милку, Владимира, Будимира, Драгојлу и Добривоја (Рајко је у другом браку са Грозаном Ковачевић имао и сина Мијалка).

По завршетку основне школе Милојко је даље школовање прекинуо због Другог светског рата. Школске 1946/47. Милојко је уписао први разред новоосноване Средње грађевинске техничке школе у Чачку.²

Према Упутству Министарства индустрије НР Србије од 27. августа 1946. пријем ученика у техничке школе извршиће се по окрузима. Поред осталих, за

1 О раду Милојка Перишића до сада није ништа озбиљније написано, осим краћег текста у хроници Векови Парменца Радована М. Маринковића и Драгољуба М. Вујовића, ТВ Галаксија 32, МЗ Парменац, Чачак – Парменац, 2009, 452–453.

2 Влада Народне Републике Србије је 31. јула 1946. године донела Одлуку да се и у Чачку отвори Средња шумарска и Средња техничка школа са грађевинским и хидротехничким одсеком („Службени гласник НР Србије“, бр. 38 од 10. августа 1946).

Чачански округ одређен је упис 60 ученика. Настава ће трајати четири, а за прве генерације, изузетно и по скраћеном плану и програму, три године, јер је било потребно да се што пре образују технички кадрови (грађевински техничари) који ће одмах почети да раде на обнови и изградњи привредних и других објеката, пошто је Србија за време Другог светског рата била много разорена и оштећена.

У јуну школске 1948/49. Милојко Перишић је дипломирао са одличним успехом у Средњој грађевинско техничкој школи у Чачку и стекао звање грађевинског техничара.

Како ова школа није имала довољно наставника, то је директор Светолик Лика Станковић (1885–1978), дипломирани грађевински инжењер из Чачка, ангажовао и млађег грађевинског техничара Милојка Перишића и поставио га на место наставника 31. августа 1949. године (у решењу није наведено за који наставни предмет). У настави је остао око две школске године.³

По престанку рада у школи Милојко је отпочео студије архитектуре у Сарајеву. За то време је пројектовао српску православну цркву у Олову (Босна и Херцеговина), која је касније и изграђена. За сада нема података ко је и када покренуо ову иницијативу.

Милојко Перишић је у Гимназији у Чачку радио од 11. септембра 1954. године. Ђацима је предавао новоуведени наставни предмет Основи техничког образовања. По изјави др Милорада Чековића, стоматолога из Чачка, Милојко је ђацима којима је предавао водио на градилиште пословне зграде предузећа „Житопромет“ и зграде Градског Народног одбора Чачак како би им на лицу места објашњавао елементе грађења ових објеката. Овај предмет је, између осталих, предавао новинару Родољубу Петровићу из Љубића, адвокату Верољубу Ракетићу из Бељине, офталмологу Дејану Стефановићу, предузетнику Милијану Радојевићу, економисти Момчилу Јевђовићу, као и многим другим ђацима Гимназије, у којој је на раду остао око две године.⁴

После рада у Гимназији Милојко је, као грађевински техничар, почео да ради у Заводу за урбанизам, пројектовање и комуналне послове Скупштине општине Чачак. Радећи у овом Заводу Перишић је показао одличне резултате и квалитет у раду. О томе је половином 2008. године аутору овог текста казивао тадашњи директор Завода Братислав Бућо Обреновић, дипломирани инжењер грађевине из Чачка. На раду у овом Заводу остао је до маја 1969. године.

Перишић је у међувремену, 1. фебруара 1964. године, закључио брак са Емилијом Петровић (рођена 31. марта 1939. у Јездини од оца Милана и мајке Паулине).

3 | Хаџи Миодраг Јаћимовић, Техничка школа у Чачку 1946–1996, Удружење публициста Чачак, Чачак, 1996, 27, 28, 47 и 49.

4 | У Књизи матичне евиденције у Гимназији није испуњена рубрика „Испис“ – престанак службе.

Емилија је школске 1957/58. положила велику матуру у Гимназији у Чачку и уписала студије на Правном факултету у Београду, које је прекинула у другој години.

Милојко и Емилија су у браку добили синове Милана (1964) и Петра (1966).

Породица Милојка Перишића одлучила је да се легално исели из Чачка и оде у Кливленд, где је већ живео Емилијин отац Милан, који је као немачки војни заробљеник у Другом светском рату око 1950. године отишао у Америку. Тако су Перишићи 31. маја 1969. године отпутовали у Америку. Њихова деца су тамо завршила и факултете (Милан је професор енглеског језика, а Петар архитекта).

По одласку у Кливленд, Милојко је почео да се бави израдом коадног намештаја. Касније је у кући основао фирму за извођење грађевинских радова и пројектовање. Код њега су повремено долазили српски исељеници из чачанског краја – Радивоје Пртењак⁵, који је са породицом живео и радио у Кливленду од 1956. до 1994. године, али и бивши немачки ратни заробљеници који се нису вратили у Србију: Сретен Ракетић (1912–1986) из Бељине, Ђурђе Симеуновић (1908–1980) из Придворице, Радован Ерић (1908–1973) из Бељине, као и многи други.

Радивоје Пртењак је аутору текста, између осталог, рекао и ово:

„Милојко је, од првог сусрета по његовом доласку у Кливленд, привукао моју пажњу. Много времена сам провео слушајући га како говори о архитектури, уметности, науци, астрономији, сликарству... У свему је био испред свога времена. Његов таленат се граничио са генијалношћу, јер је поседовао велику моћ памћења и запажања. Имао је велику енергију и пред највећим проблемима није се збуњивао, већ је увек налазио целисходна решења. Својим радом желео је да у Америку пренесе део српске културе у чему је и успео.“

Црква Светог Саве у Кливленду

Милојко Перишић је за кратко време стекао велику популарност међу српским исељеницима и свештенством Српске православне цркве у Америци, односно у дијаспори.⁶

Српски исељеници у Кливленду и околини нису имали своју цркву. За своје потребе користили су богомоље других православних народа. Тада је свештеник био прота Бранко Кусоњић, који је 1974. године отишао у Либертвил близу Чикага. На његово место постављен је протојереј-ставрофор Ђуро Мајерле.⁷

5 | Радивоје Пртењак, који је дао доста података о Милојку Перишићу, рођен је 1931. у Белом Камену код Котраже, општина Лучани. Био је ђак чачанске Гимназије, а данас као пензионер живи у Чачку.

6 | Грчка реч DIASPEIRO значи бити разасут, растављен, док DIASPORA означава расипање, прогонство, расејање по другим земљама.

7 | Ђуро Мајерле рођен је у Дрежници (Лика) 1935. године.

Црквено-школска општина у Кливленду образовала је грађевински одбор за грађење цркве. Одмах је почело скупљање добровољних новчаних прилога. За пројектовање је ангажован Милојко Перишић. Цркву Светог Саве пројектовао је као свој самостални пројекат у моравском стилу. Грађење је започело 1980. године на већ купљеној земљи. Све радове је лично контролисао и надгледао сам Перишић. Црква је свечано освећена 1982. године на челу са владиком Иринејом (Ковачевићем), уз учешће великог броја исељеника из Кливленда са околином и Канаде.

Изградњом овог храма комплетиран је српски верски и културни центар, јер је дом био изграђен раније. Овај дом је освећен 30. маја 1976. године.

Перишић је урадио пројекат за олтар, односно иконостас цркве Светог Саве. Радове су, под Перишићевим надзором, извели студенти са грчког факултета за примењену уметност.

Самостални пројекат цркве Светог Саве у Кливленду управа града је прогласила грађевином године. На овај начин Перишићу је као архитекти одато значајно признање.

Грађење манастирске Цркве Светог Апостола Марка у Лорену⁸

У јесен 1982. године (30. октобра), у дому парохије Лоренске, окупили су се верници црквених општина из неколико источноамеричких федералних држава на челу са владиком Иринејом (Ковачевић). Он је предложио да будућа црква Светог Марка буде у служби српском народу преко целе године. Владика је посебно нагласио да ће „архитекта Нове Грачанице, брат Милојко Перишић, из захвалности Богу за успешну срчану операцију (у Кливленду – прим. аут.) начинити планове, односно пројекат, бесплатно. Изразио је жељу да то буде црква у нашем моравском стилу којим су и наши преци градили.“

На лицу места разгледани су планови будуће цркве које је урадио Милојко Перишић. На крају је владика Иринеј рекао да се нада да ће он у међувремену завршити своје главне послове у вези са градњом Нове Грачанице, па ће овде чешће долазити. Одлучено је да се манастирска црква зида на имању од 20 екера.⁹

Одлука црквеног одбора „Свети Марко“ и Епархијског одбора за исток о изградњи донета је 11. децембра 1982. године. После одлуке уследили су планирање радова, ангажовање грађевинско-занатских фирми, прикупљање

8 | Подаци коришћени из Споменице издате поводом освећења манастирске цркве Светог Марка 7. и 8. маја 1988. у Лорену, Охајо, САД (издавач Српска Православна слободна Епархија за Сједињене Америчке Државе и Канаду). Споменица има 330 нумерисаних страна и већи део текста је на енглеском језику. Споменица је власништво брачног пара Перишић (Мијалко и Наташа) из Чачка.

9 | Екер је америчка јединица за површину земље која је нешто мања од хектара.

добровољних прилога, освећење земљишта, камена темељца и самог храма. У време грађења цркве игуман је био протосинђел Сава Јурић.

Текст о грађењу цркве у наведеној Споменици, са честиткама и списком приложеника, написао је Ђорђе Ђелић.

Освећење манастирске цркве Светог апостола Марка обављено је 8. маја 1988. године уз учешће владике Иринеја са митрополитима Старокалендарске православне грчке цркве и епископима Петром из Аустралије и Новог Зеланда и Василијем из Западне Европе. Поред осталих, у освећењу је учествовао и протојереј-ставрофор Ђуро Мајерле, свештеник цркве Светог Саве у Кливленду. Том приликом био је присутан и велики број српских верника из шире околине Лорена. Председник црквено-школске општине „Свети Марко“, Бошко Вујошевић, у обраћању верницима и гостима, између осталог је рекао:

„Сада желим да вас позовем и замолим да се увек помолите Богу и запалите свећу за покој душе великог и ненадмашног градитеља српских храмова, који је овај храм планирао, Милојка Перишића, прерано преминулог архитекте и великог добротвора ове светиње.“

Нова Грачаница (Пресвета Богородица)¹⁰

Манастир Грачаница на Косову пољу, посвећен Благовештењу, недостижан је по лепоти и гиздавости стила и архитектуре. Ктитор манастира био је српски краљ Милутин¹¹, негде између 1301. и 1309. године. Фреске су покриле унутрашњост храма од врха до дна мотивима из Старог и Новог Завета. Унутра се налази и фреска ктитора краља Милутина како у рукама држи манастир, као и фреска краљице Симониде. Фреске су кроз векове оштећиване од непријатеља, а у последње време највише од Шиптара. Данас је то женски манастир.

Страдања српског народа на Косову и Метохији и њихових верских објеката, између осталог, били су снажан повод да српски исељеници у Америци изграде манастир под именом Нова Грачаница код Трећег Језера, у држави Илиноис. До данас овај манастир нема монаха, али је задржан назив манастир као веза са манастиром Грачаница на Косовом пољу.

Српски исељеници и каснији досељеници у Америци и Канади су од 1963. године били подељени (верски раскол) на расколнике и „федералце“. То

10 | Подаци су коришћени из илустроване Споменике поводом освећења Грачанице 11. и 12. августа 1984. године (већ је формата, има много честитки, није нумерисана, али је бројањем утврђено да има 541 страну; издавач је Српска православна црква у Америци и Канади, Grayslake, Illinois, USA, 1984). Споменика је власништво проте Јована Д. Лукића из Чачка.

11 | Српски краљ Милутин (1282–1321), син краља Уроша и краљице Јелене, брат краља Драгутина, био је ожењен византијском малолетном принцезом Симонидом. Водио је ратове за проширење, помагао развој уметности и књижевности, зидао цркве и манастире (Грачаница, Бањска, Студеница, Нагоричано и друге), обилато даривао свештенство и подигао Србију до најмоћније државе на Балкану. Умро је у Неродимљу 1321. године.

је нанело велике штете слози и јединству. Због тога је судским путем подељена непокретна имовина. На предлог српског патријарха господина Павла (1914–2009) у пролеће 1992. године обављено је измирење у Саборној цркви у Београду, јер су се за то стекли неопходни канонско-правни услови.

Владика Дионисије предложио је Славку Стоковићу и његовом сину Николи да пронађу погодно имање за изградњу манастира Нова Грачаница. Никола Стоковић је преко свог газде пронашао имање од 63 екера на Трећем Језеру, на око 70 км источно од Чикага и купио га за 350.000 долара.

Идеја за грађење манастирске цркве добила је конкретан израз после напуштања старог манастира Светог Саве у Либертвилу и пресељења на новокупљено имање које је правно уређено и пренето на Српску православну епархију за Америку и Канаду. Ово је био историјски чин за српске исељенике.

План је био да се поред манастирске цркве изгради владичански двор који ће имати собе и канцеларије, свечану салу са кухињом, просторије за будућу богословију (још није отпочела са радом – прим. аут.), библиотеку, књижару и друге садржаје, затим зграда за дечије летовалиште, као и другу објекти.

Епископ Иринеј (Ковачевић) је са Епархијским саветом и по одобрењу локалних власти донео одлуку да се на овом имању отвори ново гробље, па је 26. маја 1980. године поставио крст и извршио освећење земљишта. На дан 4. јула 1980. године (Дан америчке независности) извршено је освећење земљишта на коме је одређено да се гради Нова Грачаница. Покренута је велика акција за прикупљање добровољних прилога у новцу.

Владика Иринеј, Вукола У. Вукотић и Др Рајко Томовић, као и остали активисти, разгледали су велелепну слику Грачанице на Косову пољу. Идеја је разматрана и на седници Епархијског савета 14. и 15. маја 1981. године на манастирском имању у привременој згради дечијег летовалишта. Био је присутан и архитекта Милојко Перишић који је давао дуга објашњења будућег пројекта. Пошто је пројекат прихваћен, одлучено је да се траже понуде грађевинских фирми. Новца није било, али су међу српским исељеницима постојали храброст, решеност и вера у успех.

На глас да се 4. јула 1981. освећује темељ Нове Грачанице, скоро десет хиљада српских исељеника из Чикага и околних места прекрило је манастирско имање да би узело учешће у овом чину. Освећење је извршио владика Иринеј са свештенством. Присуствовао је и принц Андреј Карађорђевић. Овог дана прикупљено је 250.000 долара. Занимљиво је да је касније, у петак, 8. октобра 1982. године, неуморни владика Иринеј, као ктитор, на врху величанствене Грачанице поставио последњу циглу. После овога завршни радови су интезивно настављени.

Зграда владичанског двора и дечијег дома, који су паралелно грађени са црквом, освећени су 3. јула 1983. године.

Када су куполе манастирске цркве Нова Грачаница биле озидане (њих пет), допремљено је шест великих металних крстова – пет за цркву и један за владичански двор. Крстове је у својој фабрици израдио Петар Самарџија из

Јужног Чикага. Црквена звона и крстови освећени су 4. јула 1983. године, а њих су даривали Милош Граховац, Видак Ђеловић, синђел Сава Јурић, Душан Маћеша и Раде Поповић. Они су истовремено били и кумови ових крстова. Освећење је обавио владика Иринеј 6. септембра 1983. године.¹²

Зидање Грачанице трајало је око три године под скоро свакодневним надзором ктитора владике Иринеја и његових најближих сарадника из грађевинског одбора. Заједно су радили амерички и српски мајстори на челу са даровитим мајстором Стевом Гаћешом.

Технички надзор обављао је архитекта и пројектант Милојко Перишић који је често долазио аутом из Кливленда на градилиште манастирске цркве Нова Грачаница. Он је посебно одређивао врсту камена за соклу и бетона за темељ. Нарочиту пажњу посветио је рецептури малтера за унутрашњост цркве који ће успешно и дуго носити фреске. Посебно квалитетно су обрађени округли унутрашњи носећи стубови. Тако је Милојко Перишић радио све до изненадне смрти у Кливленду, 28. новембра 1983. године.

Када је манастир био завршен, владика Иринеј је за фрескопис ангажовао уметника и руског свештеника Теодора Јуревича који је пре тога живописао женски манастир Пресвете Богородице у Индијани.

Унутрашњост Нове Грачанице има више витких бетонских округлих носећих стубова који чине изванредан естетски утисак, а посебно са фрескама на дуборезаном иконостасу.

Нова Грачаница је по свим димензијама 20% већа у односу на Грачаницу на Косову пољу. На њој није изграђена припрага као код старог манастира, јер је тако хтео архитекта. Епархија је то одобрила.

Ни дан-данас Нова Грачаница нема монаха, али је ипак задржан назив манастир Нова Грачаница како би се разликовала од старог манастира. Данас је у њему седиште Новограчаничке митрополије, односно Западноамеричке и Новограчаничке епархије.

Освећење манастирског Храма
Грачанице 11. и 12. августа 1984. године¹³

Епархијски савет Српске православне епархије одржао је 31. марта 1984. године седницу на којој је председавао владика Иринеј (остали чланови Савета били су потпредседник Одбора за освећење Тодор Стањевић, секретар епархије

12 | Шири подаци коришћени су из Споменике о освећењу Грачанице 11. и 12. августа 1984. године (издање Српске православне цркве у Америци и Канади, Grayslake, Illinois, USA, 1984; већег је формата, садржи и списак донатора и има 175 нумерисаних страна; за штампу приредили протојереј Марко Б. Тодоровић, секретар Епархије и протојереј Јован Тодоровић, парох храма Светог Саве у Гери, Индијана). Споменика је власништво Младомира Радуловића из Чачка.

13 | Н. д. 12, 37–73.

Гојко Грбић, јереј Ђуро Крошњар, председница Кола српских сестара Драгица Стоковић, председница Кола српских сестара за Средњи Запад Ружа Чокић и др Рајко Томовић, лекар из Чикага). За овај чин ангажоване су црквено-школске општине, кола српских сестара, хорови, фолклорне групе и српске школе из Средњезападног намесништва у јужном Чикагу и манастира Грачанице.

На дан Светог апостола Прохора, 10. августа 1984. године, одржан је први сабор Слободне Српске православне цркве у манастиру Пресвете Богородице у Грачаници, Треће Језеро, држава Илиноис. Учествовали су епископи Иринеј (Ковачевић) за Америку и Канаду, Петар за Аустралију и Нови Зеланд и Василије за Западну Европу, као и принц Андреј Карађорђевић (1929–1990). У духу усвојеног Устава Сабор је прогласио Митрополију новограчаничку.¹⁴

Митрополија новограчаничка има седиште у манастиру Грачаница, у владичанском двору, а владика Иринеј (Ковачевић) је проглашен за митрополита.

У суботу, 11. августа 1984. године, обављене су све припреме за освећење. Од раног јутра наредног дана народ је пристизао из свих крајева Америке и Канаде. Запажен је знатан број гостију из Аустралије, Европе и Африке. Све је било спремно и постављено тако да се просто није знало чему се најпре треба дивити – да ли лепоти сунчаног дана или Новој Грачаници, да ли дуборезним и масивним вратима (западни портал, северна и јужна врата) или великом иконостасу са иконама, да ли мозаицима и великом полилелеју или разнобојном поду по угледу на Душанов манастир Светих Архангела, да ли фонтани испред цркве или првокласној опреми у владичанској згради. Масивна дрвена врата у дуборезу и са уметничким минијатурама урадио је свештеник Бранислав Кевић који је тада живео у Чикагу. Бранислав је, иначе, пореклом из Србије.

Поподне, у 13 часова, отпочео је банкет за 2000 гостију. За свечаним столом су били Митрополит Иринеј, епископи Петар и Василије, кум Нове Грачанице принц Андреј Карађорђевић, дародавци иконостаса¹⁵ Славко и Драгица Стоковић, тридесет два свештеника, представници црквено-школских општина, кола српских сестара, хорова и фолклорних група. За време ручка госте су забављали музички оркестри и фолклорне групе. Програм је припремио протојереј Јован Тодоровић, парох из Гере (Индијана).

На банкету је говорио епископ Василије који је изрецитовао своју песму о Грачаници, а после њега је дужи поздравни говор одржала Драгица Стоковић, председница Кола српских сестара. Захвалила се принцу Андреју Карађорђевићу и његовој супрузи Марији, епископима Петру, Василију и Иринеју, као и многим

14 Митрополија означава црквену област која стоји под управом православног митрополита, али и зграду у којој станује и ради митрополит, после патријарха највиши архијерејски чин у Српској православној цркви.

15 Иконостас је преграда између олтара и осталог дела цркве, обично изрезбарена и украшена иконама које су распоређене по канону. На средини се налазе царске двери кроз које свештеници улазе у олтар ради богослужења.

другим уваженим гостима. Затим је одржано бденије уз брујање манастирских звона.

Чин освећења Нове Грачанице обављен је у недељу, 12. августа 1984. године, и то девете недеље по Духовима и на дан преподобне мајке Ангелине српске.

У девет часова снажни звуци црквених звона објавили су свечани почетак литије, уз учешће званичних црквених лица и верника. За грађане ван цркве литија је преношена преко озвучења. Митрополит Иринеј је у манастирску цркву унео и на одређено место ставио свету воду са реке Јордана као успомену на Христово крштење и груду земље узете испред старе Грачанице и тако их симболички повезао. Нова Грачаница, за све добронамерне Србе широм света, представља парче српске отаџбине у Америци.

По освећењу иконостаса и читању неколико молитви, митрополит Иринеј је упалио прву свећу и ставио је на одређено место на иконостасу, а затим је припалио свеће кумова, принца Андреја Карађорђевића и Славка Стоковића. Након тога је настављено са Светом архијерејском Литургијом.

На крају Свете Литургије обављен је свечани чин устоличења новог митрополита, господина Иринеја (Ковачевић). Епископи Петар и Василије увели су га у трон и предали му жезло као симбол власти и управе у цркви. Епископи су потом поздравили новог митрополита.

После завршене Литургије гости су отишли на ручак у дворану владичанског двора. Филип Крејн, конгресмен државе Илиноис, није могао да остане на поподневном програму, али је поздравио све присутне, честитао велико славље и митрополитски чин свом дугогодишњем пријатељу. Присутни су срдечно поздравили контресмена Крејна, као и генерала Шмита и мајора Фелмана који су били у пратњи. У петнаест часова, поворка гостију и званичника са свештенством, кумовима и епископима, пошла је од зграде владичанског двора према подијуму за поподневни програм.

Хор је отпевао песму „Вјечнаја памјат“ за покој душа епископа Дионисија и Димитрија, Николе Степановића, дугогодишњег правног саветника Епархије и архитекте Милојка Перишића, који је израдио целокупне планове за зграду владичанског двора и Нову Грачаницу. „Они нису дочекали ово славље у телу, али су душом из небеске Србије са нама“, рекао је прота Јован Тодоровић које је руководио поподневним програмом.

Митрополит Иринеј је одржао говор у којем је, између осталог, изразио захвалност браћи свештеницима на помоћи и сарадњи да се ово свето место изгради, Епархијском савету, грађевинском одбору, управама и члановима црквено-школских општина, колима српских сестара у Америци и Канади, Певачком савезу епархије, спортском одбору, омладинским организацијама, свим дародавцима који су новчаним прилозима (око осам милиона долара) омогућили да се током изградње Епархија не задужи ни један цент. Захвалио се и Тодору Стањевићу, потпредседнику Епархије који је неколико недеља провео у манастиру да би извршио све припреме за освећење храма. За пожртвовани рад предао му је медаљу за заслуге. Ову медаљу предао је и протојереју ставрофору

Јовану Марчетићу који је са епископом Василијем извршио све припреме за освећење Нове Грачанице.

Најзад, митрополит Иринеј је одао пошту заслужним покојницима: Николи Степановићу, правном заступнику Епархије који јој је 35 година верно служио, а ни цента није наплатио, затим архитекти Грачанице Милојку Перишићу из Кливленда, који је ово ремек-дело пројектовао, али се при самом завршетку преселио у вечност. Милојковој супрузи Емилији постхумно је уручена Грамата за све што је Милојко Перишић урадио за пројектовање и изградњу храмова у Америци. Грамата је посебно црквено признање за рад на црквеним пословима у Српској православној цркви.

Митрополит Иринеј се захвалио и архијерејима сестринске Грчке старокалендарске православне цркве на саслужењу и молитвама. После тога је сестра Даринка Ђидић на енглеском језику поздравила представника државе Илиноис, секретара Џима Едгара, који је у име гувернера Џемса Томсона изразио најтоплије поздраве и захвалност због великог доприноса овог Центра за државу Илиноис.

И Гојко Грбић је, као други потпредседник Епархијског савета, на енглеском језику поздравио Лонаса Којелиса, изасланика Роналда Регана, тадашњег председника Сједињених Америчких држава. Којелис је у дужем говору истакао велики допринос српског народа етничком обогаћењу Америке. Донео је поздраве и најбоље жеље председника Роналда Регана који је рекао да српски народ подизањем својих манастира и цркава доприноси лепоти Америке.

На крају је говорио Славко Стоковић, велики дародавац манастира Нова Грачаница и кум иконостаса, који је по пројекту Милојка Перишића урађен у Грчкој. Славко је финансирао израду иконостаса и његово допремање у Америку.

По завршетку манастирске цркве и осталих објеката, митрополит Иринеј је дуго живео у владичанском двору. Када се разболео отишао је у дом за стара лица код пријатеља Славка и Драгице Стоковић. Дом је био велики и био је у својини породице Стоковић. Ову епархију је од 1996. године водио владика Сава из Мелбурна. Српски патријарх Павле именован је 1997. године владиком Лонгина за администратора Епархије. Он је то и данас.¹⁶

Данас се у манастиру Нова Грачаница налазе епископ Митрополије новограчаничке Лонгин, протојереј ставрофор Милорад Лончар, епархијски секретар, архимандрит Томас Кажичић, игуман манастира и уредник „Епархијског обсервера“, књиговођа Пол Гросник, менаџер књижаре Драган Арсић,

16 | Владика Лонгин Крчо рођен је 1955. године у Кнежини код Сокоца. На Богословији у манастиру Крка био је најбољи ђак. Завршио је Московску духовну академију. После тога био је три године на постдипломским студијама у Енглеској. По повратку у Крку радио је на Богословији као професор. Епископ је од 1985. године. Извесно време је службовао у Мелбурну, одакле је поново дошао у Крку, а потом у Патријаршију Српске православне цркве у Београду.

библиотекар Ђакон Николај Костур и отац Серафим Балтић, администратор интернет сајта Епархије.¹⁷

Ђорђе Ђелић је, у име Одбора архијерејског намесништва Епархије за источне државе Америке¹⁸, одржао некролог приликом сахране Милојка Перишића на гробљу Вест Парк у Кливленду 2. децембра 1983. године. Он је, поред осталог, рекао:

„Та твоја љубав за трајним вредностима духа и морала и лепотом непролазног, дала је нама Србима на овом континенту први пут и заувек кристално одређен идентитет. У букету твога стваралаштва вечито ће остати цвет твог лика, цвет српског сина, далеко од колевке, далеко од мајке, далеко од вољене Мораве и Србије.“

„Мало је Срба оставило синове који могу са толико поноса као твоји Милан и Петар да изговоре очево име. Мало је српских удовица које су више унесрећене, јер нико није твојих вредности био више свестан од твоје Еме. Знамо, а будуће генерације америчких Срба знаће то и више и боље сагледати дело твоје и вредност твоју. Опрости слабостима нашим по племенитој доброты твојој, Племићу Српски.“

Тело покојног Милојка Перишића пренето је 6. јуна 1985. године у ново-израђено српско гробље код цркве Светог Саве у Кливленду, у предграђу Бродај Хајтс, на западном Волингс путу, који је Милојко Перишић раније пројектовао.

Споменик је подигла породица, уз учешће брата Добривоја из Чачка и Живорада Максимовића (1931–2009), академског вајара из Чачка.¹⁹ Споменик од белог бетона на лицу места су у Кливленду израдили вајар Живорад и брат Добривоје. Из Чачка су донели сав потребан прибор.

У илустрованој Споменици (која је издата поводом освећења Нове Грачанице 11. и 12. августа 1984. године), на једној страни је објављен текст о раду Милојка Перишића са његовом фотографијом и макетом цркве Светог Марка.

У тексту је, поред биографских података, наведено да је градња цркви била једна од Милојкових специјалности. Експериментисао је са новим техникама градње, настојећи да их споји са старим. Бавио се идејом штедње енергије.

17 | Податке је е-mailом доставила Александра Ана Петровић из Чачка, која данас са породицом живи у Детроиту.

18 | Цео текст некролога Ђорђа Ђелића објављен је на две стране, заједно са фотографијом Милојка Перишића, у Споменици поводом освећења цркве Светог Марка у Лорену (Logan, Ohio), 7. и 8. маја 1988. године.

19 | Живорад Максимовић је у јулу 2008. године у свом атељеу у Чачку причао аутору овог текста да је Милојко Перишић после рада у Заводу за урбанизам долазио у атеље и помагао му у пројектовању споменика.

Једном приликом је изјавио: „Поносни смо што смо Срби, али живимо заједно са Американцима. Свако ко поседује таленат и способност радиће на мојим архитектонским пројектима.“

„Овај виштеструко талентовани човек био је лиценцирани пилот и планирао је да направи свој сопствени авион. Пројектовао је и градио такмичарске чамце, писао поезију и уживао у сликању.“

Много се Срба пре и после Другог светског рата одселило у Америку. Само их у Чикагу и околини има преко 200 хиљада. Они су својим ангажовањем знатно допринели подизању верских односа у духу Српске православне цркве и изградњи цркава тамо где их није било, као и црквених домова и других објеката. Данас се, добрим делом захваљујући њима, српски исељеници не деле на „федералце“ и расколнике.

Међу исељеницима има и оних који су веома заслужни за рад на изградњи и освећењу Нове Грачанице. Не можемо све да их поменемо, али истичемо неколико њих:

- епископи Дионисије и Иринеј;
 - Гојко Грбић, потпредседник Епархијског савета;
 - Никола Степановић, дугогодишњи правни саветник Епархије, који је 35 година радио бесплатно;
 - Вељко Гостиљац, манастирски рачуновођа;
 - Др Рајко Томовић, лекар из Чикага;
 - Славко Стоковић и његова супруга Драгица са синовима Миланом, Николом и Јованом;
 - Ружа Чокић, председница Кола српских сестара за средњи запад Америке.
- За њих нисмо имали ближих података. За следећа лица наводимо краће податке.

Епископ Дионисије (Драгољуб Миливојевић, 1898–1979) рођен је у Рабровцу, од оца Животе и мајке Стаменије. Основу школу је завршио у месту рођења, Гимназију у Крагујевцу, а Богословски факултет у Београду. Замонашио се у Хиландару примивши монашко име Дионисије. У Србију се вратио 1927. године. Владика Николај Велимировић (1880–1956) поставио га је за управника манастира Драча, у којем је остао две године. Патријарх Димитрије (Павловић, 1846–1930) га је именовао за професора монашке школе у манастиру Раковица. На студије у Грчку отишао је 1931. године, да би по повратку био професор Богословије у Сремским Карловцима. Пет година био је управник монашке школе у манастиру Дечани. Две године је био викарни епископ код патријарха Гаврила (Дожић – Меденица Ђорђе, 1881–1950).

У Америку је дошао у пролеће 1940. и био епископ Епархије америчко-канадске 39 година, све до смрти 1979. године. У Америци и Канади је основао Савез кола српских сестара. Осветио је око 50 нових храмова и рукоположио преко 150 свештеника. Установио је два нова манастира и то у Сејдланду у Пенсилванији и Мисију Светог Саве у Калифорнији. Сахрањен је у Либертвилу код манастира Светог Саве.

Епископ Иринеј (Милан Ковачевић) рођен је 6. септембра 1914. године у Врнчанима, општина Горњи Милановац, од оца Петра и мајке Василије. Завршио је учитељску школу. У родном селу је радио као учитељ.²⁰

Као резервни потпоручник активирао се у војсци Краљевине Југославије. По избијању рата 1941. године био је заробљен и спроведен у немачко заробљеништво. После ослобођења логора Милан Ковачевић је са још седморицом другова из Немачке отишао у Енглеску на калуђерски семинар који је успешно завршио. Тада је и добио монашко име Иринеј. Похађао је и Пословну школу у Оксфорду. У Америку је дошао као млад свештеник. Владика Дионисије га је поставио за управника црквеног имања у Серијанду, Калифорнија. У овом послу је показао све своје организаторске способности – уздигао је имање, а цркви вратио српски народ и подигао јој углед.

Од свих свештеника у САД митрополит Иринеј је исказао највећу стваралачку енергију. Био је ктитор манастира Пресвете Богородице (Нове Грачанице) у Сејланду, на Трећем Језеру, у близини Чикага. Изградио је и Дом за стара лица.

Митрополит новограчаничке епархије Иринеј био је иницијатор црквеног помирења између „федералаца“ и расколника, које је обављено са српским патријархом Павлом (1914–2009) у Саборној Цркви у Београду, у пролеће 1992. године.

У периоду од 1992. до 1995. године митрополит Иринеј је са српским исељеницима био веома активан у хуманитарним организацијама у Чикагу и околини на прикупљању новчане помоћи Србима у Крајини и Косову и Метохији. Скупљено је више милиона долара, али доста и лекова, хране, одеће и пољских болница. Иринеј је лично у Београд донео велику помоћ.

Митрополит Иринеј је од 1984. живео у владичанском двору при манастиру, а када се разболео отишао је у Дом за стара лица код свог пријатеља Славка Стоковића и његове супруге Драгице, који су иначе власници овог дома. Преминуо је 2. фебруара 1999. године. Сахрањен је на јужној страни манастира Нова Грачаница.

Др Рајко Томовић (1919–1992), лекар из Чикага, задужбинар, председник Српског удружења „Пресвета Богородица“ и кум Богословије. Рођен је 1919.

20 | Из истог села био је и епископ далматински Иринеј (Милан Ђорђевић 1894–1952). Основну школу је завршио у Такову, а богословију у Београду. Студирао је Духовну академију у Петрограду, а докторирао је на Оксфорду. За јеромонаха је рукоположен 1922. године у Сремским Карловцима. Био је асистент на Богословском факултету 1924. године. Потом одлази у Грчку, где докторира на Атинском универзитету. Изабран је за викарног епископа (1928–1931), а онда за епископа далматинско-истарске епархије (са седиштем у Шибенику), где је остао до 1941. године, када је заробљен и отеран у Италију. У Америку је отишао 1945, а 1949. године долази у Енглеску. Био је предавач на Кембриџу, где је и умро 27. августа 1952. године. Сахрањен је у Лондону. Касније је, по сопственој жељи, пренет на гробље у Врнчанима. (Епископ Иринеј Ђорђевић – одабрани радови, приредили: Др Драган Суботић и Борисав Челиковић, Библиотека „Браћа Настасијевић“, Горњи Милановац, 2003, 297–322)

у Херцеговини. Као војник је заробљен 1941. године и спроведен у немачко заробљеништво. По ослобођењу логора остао је у Немачкој, где је три и по године студирао технику, а потом у Франкфурту завршио студије медицине. Није желео да ради у Немачкој, већ је маја 1952. године отишао у Чикаго, где се запослио се као лекар. Претходно је положио све испите по америчким прописима и отворио приватну лекарску праксу. У лечењу био је од велике помоћи српским исељеницима који су му били веома захвални. Др Рајко Томовић је страдао у пожару 1992. године у свом стану у Чикагу.

Славко Стоковић је рођен 1909. у Пожеги, од оца Радоја и мајке Анке. Радоје је био управник поште у Пожеги. Погинуо је као добровољац на Дрини 1915. године. Супруга Анка остала је са шесторо деце. Живели су веома тешко. Славко је 1934. године завршио Правни факултет у Београду, а Школу резервних официра 1936. у Сарајеву. Био је судија војног суда. Други светски рат провео је у немачком заробљеништву. Из Немачке је 1947. године дошао у Њујорк, а потом у манастир Светог Саве у Либертвилу, где га је епископ Дионисије поставио за финансијског секретара Епархије. Епископ Николај (Велимировић) му је 1949. године био кум на венчању са Драгицом Петковић (рођена у Америци од оца Милана Петковића из Херцеговине и Милке Вукадиновић из Лике). У браку су добили Милана, Николу и Јована (кум му је био владика Николај).

Славко и Драгица су били веома активни у раду цркве и Кола српских сестара. Њима је за признање у раду дата Грамата – црквено признање.

Братислава Беба Бјелопетровић, председница Савеза Кола српских сестара у Америци и Канади. Братислава потиче из београдске породице Перишић. Њен отац је био ратни заробљеник у Немачкој, одакле је 1945. године отишао у Енглеску, а потом у Америку. За своје укупне активности добила је више признања, а међу њима и титулу Витеза српства.

**Miljko Perisic from Cacak, designer of
the monastery Nova Gracanica in state of Illinois in USA**

In this paper life and work of Miloje Perisic is described. He was born on 28th August, 1928 in Cacak, father's name Rajko from Parmenac, municipality Cacak (profession – carpenter) and mother's name Mileva Jovanovic. In the academic year 1948/49 he graduated from Secondary School of Civil Engineering with excellent success and achieved title of civil engineering technician. He studied architecture in Sarajevo. He worked as professional teacher in Secondary Technical and Grammar School in Cacak.

After working in Secondary Grammar School Milojko Perisic started working in Institute for Urbanism and Design in Cacak at projects of designing different objects.

The family Perisic left Cacak legally on 31st May, 1969 and went to Cleveland, Ohio, in America where he founded civil engineering firm with designing. Milan Petrovic, Emilija's father lived there.

In 1980 he designed the church of Saint Sava for the needs of Serbian immigrants in Cleveland and neighboring area on the land which had already been bought and where there was a parish home. The church was built and dedicated in 1982. City authorities in Cleveland proclaimed the church of Saint Sava, built in Serbian Morava style, the building of the year. The news spread quickly among the immigrants in America and Milojko became very popular.

Monastery church of Holy Mary Nova Gracanica was completely finished in 1984. It was dedicated on 11th and 12th August, 1984 with big church and national ceremonies. The very act of dedication was carried out on 12th August, 1984 – ninth week after the religious day of Pentecost and on the day of Serbian saint mother Angelina. Number nine is one of the saint numbers in Christianity. There were guests of the state Illinois and representative of the US president Ronald Regan.

Dragoljub M. VUJOVIC

**Milojko Perisic de Cacak, architecte
du monastère Nova Gracanica à Seydland
dans l'état d'Illinois, États-Unis d'Amérique**

Dans ce texte sont présentés la vie et l'œuvre de Milojko Perisic qui fut né le 28 août de l'année 1928 à Cacak de père Rajko provenant de Parmenac, commune de Cacak (menuisier de profession) et de mère Mileva Jovanovic. Au cours de l'année scolaire 1948/1949, il obtint son baccalauréat avec mention excellent au Lycée technique de construction à Cacak et acquérit le métier de technicien de construction. Il fit des études d'architecture à Sarajevo. Il travailla en tant que professeur spécialisé au Lycée technique et au Lycée à Cacak.

Après avoir exercé sa profession au Lycée, Milojko Perisic commença à travailler à l'Institution pour l'urbanisme et l'élaboration de plans à Cacak, aux services liés aux travaux d'élaboration de plans pour diverses constructions.

La famille Perisic émigra légalement de Cacak et le 31 mai 1969 s'en alla pour Cleveland, Ohio, en Amérique où il fonda plus tard une entreprise de construction et d'élaboration de plans. Là-bas vécut le père d'Émilie, Milan Petrovic.

Pour les besoins des émigrants serbes à Cleveland et dans les alentours, il effectua les plans architecturaux de l'église de Saint-Sava en 1980. Sur le terrain acheté auparavant où fut construite la Demeure paroissiale. L'église fut édifiée et sanctifiée en 1982. Pour ce plan architectural de Milojko Perisic, l'assemblée municipale de Cleveland proclama l'église de Saint-Sava, de style propre à la région serbe de la Morava, Construction de l'année. Cette nouvelle se répandit vite parmi les émigrés en Amérique et Milojko obtint une forte popularité.

L'église conventuelle de la Sacro-sainte Vierge Nova Gracanica fut entièrement achevée en 1984. Par de grandes cérémonies nationales et ecclésiastiques, elle fut sanctifiée le dimanche 12 août 1984 – neuvième semaine suivant la Pentecôte et jour de la sainte bonne Mère Angeline de Serbie. Le chiffre neuf est un des nombres saints dans le christianisme. Ils furent les invités de l'état d'Illinois ainsi que le délégué du président des États-Unis d'alors Mr Ronald Reagan.

Dragoljub M. VUJOVIC

* Све фотографије, сем гробног места митрополита Иринеја, преузете су из Споменице (две књиге) које су издате у Америци поводом освећења манастирског храма Пресвете Богородице Нове Грачанице 11. и 12. августа 1984. године.

Слика 1 - Милојко Перишић са макетом цркве Светог Саве у Охају која је изграђена у Кливленду, Охајо, САД

Слика 2 - Емилија и Милојко Перишић са синовима: Миланом (Чачак, 1964) и Петром (Чачак, 1966-2008, Сан Дијего, Калифорнија, снимљени 19717. у Кливленду, Охако, Сад (са лева на десно)

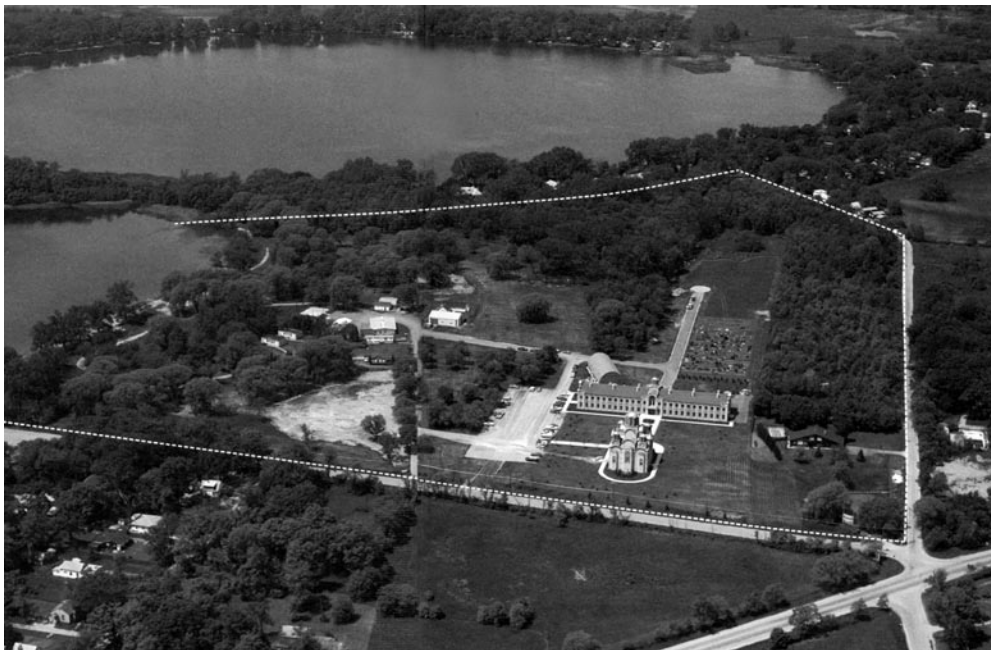
*Слика 3 - Црква Светог Саве, проглашена за грађевину године у
Кливленду, Охајо*

*Слика 4 - Црква Светог апостола
Марка у Лорену*

Слика 5 - Епископ Иринеј освећује Нову Грачаницу

Слика 6 - Авионски снимак Нове Грачанице и владичански двор на Трећем језеру (источно од Чикага, Илиној, Сад).

Слика 7 - Нова Грачаница и владичански двор

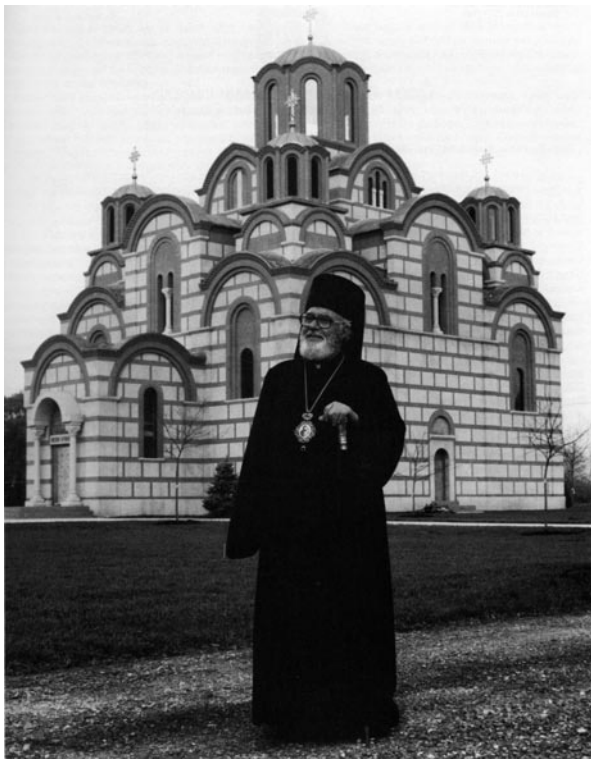
Слика 8 - Северна Врата

Слика 9 - Јужна врата

Слика 10 - Западна врата

*Слика 11 - Епископ Иринеј
(Милан Ковачевић
испред цркве Нова Грачаница на
Трећем језеру, држава Илиној, САД*

*Слика 12 - Гроб са спомеником Иринеју
митрополиту Ново Грачаничком
Септембар 6. 1914
Фебруар 2. 1999
На мермерној плочи уписан текст:
За слободу Српског рода цео живот радио је,
да се Срби Богу моле Грачаницу подиг"о је."
Исти текст уклесан је и на енглеском језику.
Гроб је поред јужног зида Нове Грачанице*

Слика 13- Славко и Драгица Стоковић, са синовима Миланом, Николом, Јованом и снајом Љубицом (снимљени 1984.).

Слика 14 - Вељко и Анка Гостиљаи, благајник и евидентичар новчаних прилога за Нову Грачаницу